

PM MARKAVVATTNINGSFÖRETAG GÖTEBORG

KRETSLOPP OCH VATTEN

Markavvattningsföretag Göteborg

UPPDRAGSNUMMER 30026957

2021-11-05

SWECO GÖTEBORG

MIKAEL ADRIAN, SARA HAGSTRÖM
HANDLÄGGARE

ANDERS BYSTRÖM
GRANSKARE

Sammanfattning

Sweco har av Kretslopp och vatten, Göteborgs Stad, fått i uppdrag att genomföra en inventering och utredning av befintliga markavvattningsföretag i Göteborgs Stad.

Inom Göteborgs Stad finns ett relativt stort antal markavvattningsföretag, ca 50, av vilka flera saknar funktion och nytta eftersom markanvändningen har förändrats sedan företagen bildades. Befintliga markavvattningsföretags tillstånd har dock rättskraft och gäller tills vidare. De behöver därför hanteras i samband med exploatering.

Denna utredning sammanställer och analyserar befintliga markavvattningsföretag inom Göteborgs Stad. Syftet är att skapa ett arbetsmaterial som kan användas i samband med och inför framtida exploateringar. Eftersom utredningen identifierar vilka markavvattningsföretag som kan och bör omprövas för nedläggning är det möjligt att arbeta förebyggande med detta i områden där exploatering planeras.

Även om ingen omprövning av företag påbörjas omgående är det vid framtida planeringsarbete värdefullt att ha en enkel och sammanfattande sammanställning av vilka företag som finns och vad som gäller. Inte minst för att vara förberedd när frågan av olika skäl blir aktuell.

I denna PM beskrivs utredningens metodik. Begreppet markavvattning fördjupas och en beskrivning görs av förutsättningar vid dimensionering samt omprövning av markavvattningsföretag. Utöver denna PM redovisas även sammanställningen via en WMS-tjänst med geografisk representation och tabeller.

Innehållsförteckning

1	Bakgrund	1
2	Syfte	1
3	Underlag	1
4	Utredningens omfattning	2
5	Metod GIS-analys	2
6	Definitioner	4
7	Befintliga markavvattningsföretag i Göteborg	5
7.1	Generellt	5
7.2	Markavvattningsföretag i Göteborg	5
7.3	Förutsättningar för dimensionering	6
8	Omprövning	7
8.1	Allmänt	7
8.2	Omprövning för nedläggning	8
8.3	Omprövning av kostnadsfördelningslängd	8
8.4	Omprövning vid avledning av dagvatten till markavvattningsföretag	8
8.5	Nytt tillstånd för markavvattning	9
8.6	Utrivning av anläggning	10
8.7	Arbetsgång vid omprövning	10
9	Redovisning	10
10	Fortsatt arbete	10

1 Bakgrund

Sweco har av Kretslopp och vatten, Göteborgs Stad, fått i uppdrag att genomföra en inventering och utredning av befintliga markavvattningsföretag i Göteborgs Stad.

Inom Göteborgs Stad finns ett relativt stort antal markavvattningsföretag av vilka flera saknar funktion eftersom markanvändningen har förändrats sedan företagen bildades. Befintliga markavvattningsföretags tillstånd har dock rättskraft och gäller tills vidare om inte annat har prövats i domen eller beslutet. De behöver därför hanteras i samband med exploatering.

2 Syfte

Att hantera befintliga markavvattningsföretag kan vara både tidsödande och besvärligt. Dock behöver företagen i många fall hanteras i samband med exploatering. Syftet med denna utredning och sammanställning är därför att underlätta arbetet med markavvattningsföretag i samband med och inför framtida exploateringar. Den sammanställning som har gjorts och som finns redovisad i det sammanställande kalkylarket (se Bilaga 1) och via en WMS-tjänst gör det enkelt att hitta information om aktuellt företag samt en bedömning av dess status. Eftersom utredningen identifierar vilka markavvattningsföretag som kan och bör omprövas för nedläggning är det möjligt att arbeta förebyggande med detta i områden där exploatering planeras.

Även om ingen omprövning av företag påbörjas omgående är det vid framtida planeringsarbete värdefullt att ha en enkel och sammanfattande sammanställning av vilka företag som finns och vad som gäller. Inte minst för att vara förberedd när frågan av olika skäl blir aktuell.

3 Underlag

För GIS-analysen har följande underlag använts:

GIS-data från Göteborgs Stad

- Fastighetskarta, hämtad 31 maj 2021
- Verksamhetsområde dagvatten, hämtad 19 juli 2021
- Exploatering: Översiktsplan och VA-projekt, hämtad 18 augusti 2021

GIS-data från Länsstyrelsens informationskarta Västra Götaland

- LSTO.pg304_Lst_Markavvattning_O_yta, hämtad 7 maj 2021
- LSTO.pg304_Lst_Markavvattning_O_linje, hämtad 7 maj 2021

Övriga lager

- Bakgrundskarta Google Satellite (WMS-tjänst) från 2018

4 Utredningens omfattning

Inledningsvis genomfördes en inventering och sammanställning av befintliga markavvattningsföretag inom Göteborgs Stad.

Därefter sammanställdes och analyserades information om markavvattningsföretagen enligt bland annat nedan angivna kriterier. Analysen gjordes mha programmet QGIS Desktop 3.14.16.

- Har markavvattningsföretaget någon kvarstående funktion? Om nej bör det omprövas för nedläggning.
- Vilka markavvattningsföretag påverkas av planerad exploatering? Kräver exploateringen omprövning av markavvattningsföretaget?
- Vad är markavvattningsföretagens syfte?
- I vilka markavvattningsföretag är Göteborgs Stad delägare i egenskap av markägare?
- Enligt vilken lagstiftning är markavvattningsföretaget bildat?
- Finns en aktiv och fungerande styrelse? I de fall styrelse inte finns sammanställs nuvarande fastigheter inom båtnadsområdet.

För markavvattningsföretagen bedömdes omfattningen (utifrån antal delägare och andel kommunägd mark) inom respektive båtnadsområde och bestämmelser samt förutsättningar i gällande markavvattningsföretag sammanställdes.

Resultatet redovisas via en WMS-tjänst med geografisk representation och tabeller samt i denna tillhörande PM som förklarar metodik, ger bakgrund och fördjupar resonemang.

5 Metod GIS-analys

Eftersom markavvattningsfilerna från Länsstyrelsen omfattade hela Västra Götaland klipptes de två filerna vid namn "Markavvattning i Västra Götaland diken, rör och vallar" och "Markavvattning i Västra Götaland båtnadsområden" mot kommungränsen för att begränsa utbredningen till att endast innefatta markavvattningsföretag och båtnadsområden inom Göteborgs Stad.

En analys av överlappande båtnadsområden gjordes med hjälp av geoprocessverktyget Clip. Sammanställning av överlappande båtnadsområden antecknades i ett sammanställande dokument i Excel, se Bilaga 1. Där antecknades också vilket av de överlappande företagen som var äldst, vilket kan indikera på en minskad funktion av det äldre företaget.

Genom att jämföra aktuellt kartmaterial med markavvattningsföretagens utbredning kan det konstateras om förändringar skett inom båtnadsområdet. Aktuell markanvändning inom varje båtnadsområde analyserades med hjälp av ortofoto från Google, genererat sommaren 2018. Noteringar om aktuell markanvändning antecknades i det sammanställande dokumentet (se Bilaga 1). Baserat på dessa anteckningar gjordes en bedömning om företagets aktualitet, om det fyller sin ursprungliga funktion eller inte. Några bedömdes

till att eventuellt fylla funktion då tillsynes en del av företaget eller båtlandsområdet var bebyggt.

Markavvattningsföretagen och deras båtlandsområden jämfördes med Kretslopp och vattens (stadsbyggnadsenhetens) projektytor för VA. Lagren klipptes på samma sätt som beskrivet ovan och information om konflikt med VA-projekt adderades till det sammanställande dokumentet. Samma sak gjordes för det kommunala verksamhetsområdet för dagvatten.

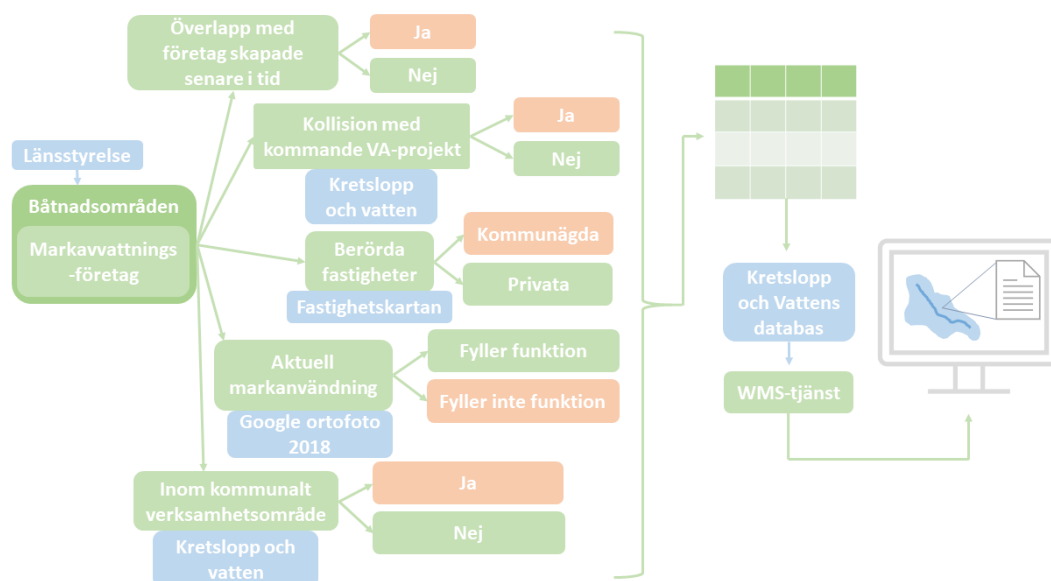
För att undersöka vilka fastigheter som berörs av båtlandsområdena och vilka som därmed kan vara delägare av företaget i egenskap av markägare klipptes fastighetskartan med båtlandsområdenas utbredning. Samma procedur genomfördes med filen innehållande fastigheter som är ägda av kommunen. Antalet privata och kommunalägda fastigheter noterades i det sammanställande dokumentet, varpå en delägar-kvot beräknades. Denna bråkandes även utifrån ytarea, vilket gav hur stor andel av markavvattningsföretaget som kan vara ägt av kommunen. Utifrån denna kvot beräknades hur stor möjlighet för påverkan det fanns, där det delades upp i fem kategorier ifrån "Låg möjlighet för påverkan då inga fastigheter är kommunalägda" till "Hög möjlighet för påverkan då en stor yttandel av fastigheterna är kommunalägda".

Markavvattningsföretagen och båtlandsområdena klipptes som tidigare nämnt efter kommungränsen, varför tre företag och båtlandsområden vilka korsar kommungränsen fick en mindre yta än deras faktiska yta. Eftersom fastighetskartan endast innehåller fastigheter inom Göteborgs Stad representeras därför endast de fastigheter inom båtlandsområdet som ligger inom Staden. Det innebär att om en process för omprövning av något av dessa tre markavvattningsföretag skulle ske, krävs ett samarbete med grannkommunen, i all tre fall Mölndals Stad.

Till sist lades all data som samlats i det sammanställande dokumentet till i shape-filernas attributtabell för att koppla informationen till objektens geografiska position.

Shapefilerna konverterades från koordinatsystemet SWEREF 99 TM till SWEREF 99 12 00 av Kretslopp och Vatten för att sedan adderas till deras distributionsdatabas. Från databasen skapades en WMS-tjänst som kan läsas in i stadens olika visningstjänster.

En schematisk bild av metoden för GIS-analysen visas i *Figur 1*.

Figur 1. Flödesschema över metodiken använd under GIS-analysen. De blåmarkerade rutorna visar vilken data som är använd, och de orange rutorna visar vad som ligger till grund för rekommendation av omprövning.

6 Definitioner

Markavvattning är en vattenverksamhet enligt Miljöbalken 11 kap 2§. Det definieras som en åtgärd som utförs för att avvattna mark (när det inte är fråga om avloppsvatten). För att det ska vara markavvattning behöver syftet med åtgärden vara att varaktigt öka en fastighets lämplighet för ett visst ändamål. En typisk markavvattningsåtgärd kan vara att nyanlägga diken eller fördjupa befintliga diken för att öka avvattningen från ett område, tex i syfte att skapa ny jordbruksmark eller förbättra befintlig.

Inom detaljplanelagt område är dagvatten enligt miljöbalken 9 kap 2§ betraktat som avloppsvatten.

För att äga och förvalta de anläggningar som behövs för markavvattningen skapas markavvattningsföretag vilka omfattar de gemensamma diken, rörledningar och andra anordningar som finns för att möjliggöra avvattning på en eller flera fastigheter. Dessa anläggningar definieras som vattenanläggning enligt 11 kap 4§.

De fastigheter som har fått nytta av markavvattningen utgör delägare i företaget. De ska gemensamt ansvara för underhållet av företaget utifrån vad som är skäligt med hänsyn till den nytta var och en har av företaget. Fördelningen av kostnader framgår av den kostnadsfördelningslängd som upprättats i samband med förrättningen.

De fastigheter som har nytta av den avvattning som markavvattningsföretagets anläggningar medför sägs ligga inom det så kallade båtnadsområdet. Nyttan med ett markavvattningsföretag är bunden till marken vilket betyder att nuvarande fastigheter inom båtnadsområdet också är sakägare i företaget.

7 Befintliga markavvattningsföretag i Göteborg

7.1 Generellt

Inom Göteborgs Stad finns cirka 50 markavvattningsföretag av vilka de allra flesta är så kallade torrlägningsföretag, bildade enligt 1918 års vattenlag, dvs de har som syfte att skapa jordbruksmark. Samtliga markavvattningsföretag finns redovisade i det sammanställande kalkylarket (se Bilaga 1) och via en WMS-tjänst.

Nuvarande fastigheter inom båtnadsområdet redovisas i det sammanställande kalkylarket (se Bilaga 1). I detta skede har dock inte sökning gjorts på fastighetsägare.

Det är viktigt att veta enligt vilken lagstiftning markavvattningsföretaget är bildat. De regler som gällde då företaget tillkom gäller fortfarande. Enligt 1918 års vattenlag ska en styrelse bildas om det finns fler än två delägare. Styrelsen ska finnas dokumenterad hos Länsstyrelsen. Om en aktiv styrelse inte finns betyder det att vid kontakt med företaget behöver alla delägare sammankallas för att besluta om ny styrelse som kan föra företagets talan.

En kontroll har gjorts med Länsstyrelsen i Västra Götaland som lämnat besked att inga av markavvattningsföretagen i Göteborgs Stad har en registrerad styrelse.

De fastigheter som ursprungligen ingick i markavvattningsföretaget redovisas ej i denna PM men framgår av de handlingar som är kopplade till företaget, vilka är länkade i det sammanställande kalkylarket (se Bilaga 1) och via WMS-tjänsten. Via Länsstyrelsens informationskarta Västra Götaland finns också länk till gällande akter.

Typiskt finns på respektive företag två akter. En handling som innehåller planritningar, längdprofiler samt sektioner och en handling som innehåller vattendom/beslut.

I vissa fall märks att markavvattningsföretag överlappar varandra. Förr omprövades inte befintliga företag om markavvattningens omfattning behövde utökas, det nya tillståndet skapades ovanpå det befintliga. Då gäller att samtliga befintliga markavvattningsföretags tillstånd har rättskraft och gäller tills vidare. Det är alltså tvunget att förhålla sig till samtliga markavvattningsföretag.

7.2 Markavvattningsföretag i Göteborg

Man kan dela in markavvattningsföretagen i Göteborg i olika kategorier:

- Med dagens förhållanden saknas funktion och nytta
- Funktion och nytta kvarstår delvis
- Funktion och nytta kvarstår men förändring har skett tex fastighetsbildning eller anslutning av dagvatten
- De markavvattningsföretag som är helt ursprungliga

En bedömning har gjorts av vilka markavvattningsföretag som helt saknar funktion med dagens förhållande och därmed kan vara möjliga att omprövas för nedläggning. Genom att

jämföra aktuellt kartmaterial med markavvattningsföretagens utbredning kan det konstateras om förändringar skett inom båtnadsområdet. I flera fall inom Göteborgs Stad ligger markavvattningsföretag i helt exploaterade områden. Markavvattningsföretaget är även inaktuellt om det ligger inom verksamhetsområde för dagvatten. Vilka markavvattningsföretagen är framgår av sammanställande kalkylarket (se Bilaga 1) och av WMS-tjänsten.

Flera markavvattningsföretag har dock fortfarande delvis en funktion då det bedrivs jordbruk på ytor inom båtnadsområdet så omprövning med nedläggning är inte aktuellt däremot kan delar av företaget omprövas. Om en omprövning genomförs med anledning av de nya planerna för området så ska dessa tidigare förändringar beaktas och tas med i omprövningen.

Även markavvattningsföretag som idag har en funktion kan behöva omprövas om fastighetsbildning har skett inom båtnadsområdet sedan ursprunglig förrättning. Omprövning kan förstås också bli aktuell om fastighetsbildning planeras i samband med exploatering. I samband med exploatering bör det klargöras om en omprövning pga fastighetsbildning behöver göras.

Även markavvattningsföretag som har en funktion och nytta som överensstämmer med ursprungligt tillstånd kan behöva omprövas om dagvatten (avloppsvatten) från kommunalt verksamhetsområde tillförs diken. Då dagvatten från kommunalt verksamhetsområde, definitionsmässigt avloppsvatten avleds till ett dike som är ett markavvattningsföretag ska kommunen gå in som delägare i företaget. Observera att åtgärder som innebär ökad avvattning, tex fördjupning av dike, innebär att tillstånd för ny markavvattning krävs.

7.3 Förutsättningar för dimensionering

I grunden är markavvattningsföretag dimensionerade för ett optimerat ekonomiskt odlingsperspektiv dvs nivån till vilken man dränerar/torrlägger styrs av syftet med att bruka marken. Det styr nivån på dikesbotten och åkerdränering om sådan finns. Vilken nivå som gäller kan ibland utläsa ur förrättningens kartbilagor. Vanligen ligger dräneringen på ca 1 m djup men varierar oftast från 0,8 m till 1,4 m.

Ett vanligt antagande är att markavvattningsföretagets anläggning är dimensionerad för att dränera den naturliga avrinningen, ofta ca 2 l/s, ha. Detta avser då en dimensionering för att dikena ska dränera marken till rätt nivå. Då större flöden periodvis kommer behöver dikena avleda större flöden. Hur befintliga diken är dimensionerade för att hantera större flöden kan variera. Ibland framgår det av företagets handlingar men man kan också behöva "räkna baklänges" för att komma fram till hur diken och anläggningar är dimensionerade.

När dagvatten från tillkommande exploatering tillförs ett markavvattningsföretag behöver en kontroll göras av vilka konsekvenser ett ökat tillflöde får för möjligheten att bruka marken enligt markavvattningsföretagets syfte och hur ofta dräneringsnivån kommer överskridas och om det kan accepteras eller om det blir långsiktiga problem. Tillfälliga översvämningar kan möjligen tillåtas så länge markens brukbarhet inte försämras. I princip behöver objektspecifika bedömningar alltid göras.

Möjlig arbetsgång för att bedöma påverkan på ett markavvattningsföretag vid tillkommande anslutning av dagvatten:

- Först tas akten från förrättningen fram för att avgöra vilka villkor som reglerar markavvattningsföretaget.
- Därefter kontrolleras hur markavvattningsföretaget är dimensionerat genom att beräkna kapaciteten i diket för ursprungliga sektioner och markanvändning.
- En beräkning görs för befintlig markanvändning (men även i detta fall med ursprungliga sektioner) och avgör hur ofta dräneringsnivån överskrids. Anledningen till att även beräkning för befintliga förhållanden görs med ursprungliga sektioner är att markavvattningsföretaget har en skyldighet att upprätthålla sektion enligt beslut.
- För att svara på vad som är dräneringsnivå (och om det inte framgår av akten) kan brunnar på huvudledning för åkerdränering behöva mätas in.
- När påverkan på markavvattningsföretagets funktion bedöms är det lämpligt att börja med att kontrollera diket för fallet med naturmarksavrinning 2 l/s, ha och sedan för ett antal regn med varierande återkomsttid.
- Därefter kontrolleras nivån i diket för 2 l/s, ha avseende naturmark och med det adderade flödet från den nya exploateringen vilket kan väljas till ca 0,15 l/s, ha (enligt Svenskt Vatten P110) för inläckage till det nya ledningsnätet vid exploateringen. Inläckaget från nytt ledningsnät är det tillkommande basflödet och det behöver klargöras om det beroende på denna flödesökning sker en generell höjning av vattennivån i diket som är av betydelse.
- Slutligen kontrolleras de övriga regnen för att se vad exploateringen medför för förändring av vattennivån vid dimensionerande regntillfällen.

8 Omprövning

8.1 Allmänt

Det är inte ovanligt att markavvattningsanläggningar har förändrats under åren utan att någon ny provning har genomförts.

Generellt gäller att omprövning av ett markavvattningsföretag kan behöva göras om det genomförts förändringar som påverkar företagets kostnadsfördelning, omfattning eller omgivande förutsättningar. Det kan tex finnas behov av omprövning om fastighetsbildning har genomförts inom båtnadsområdet eller om avloppsvatten anslutits till företaget.

Regler för provning av viss vattenverksamhet finns i Lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet kap 7.

8.2 Omprövning för nedläggning

Är inte markavvattningsföretaget längre aktuellt tex om markanvändningen helt har förändrats jämfört med ursprunget och nyttan med företaget inte kvarstår så kan omprövningen innebära att företaget läggs ned. Om delägarna i ett markavvattningsföretag är överens om att markavvattningsföretaget saknar nytta och därmed kan upphöra så kan de upprätta en överenskommelse om detta. Ska överenskommelsen bli giltig gentemot ingående fastigheter och kommande fastighetsägare så måste dock mark- och miljödomstolen godkänna överenskommelsen. Frågan hanteras då som ett ansökningsmål.

Sökanden betalar de kostnader som uppkommer vid en ansökan om att domstolen ska ompröva ett markavvattningstillstånd. Utöver de kostnader som sökanden får för att ta fram ansökan så tar domstolen ut en avgift för prövningen. Det är därför viktigt att det är tydligt vem som står som sökande.

Till ansökan om omprövning för nedläggning bör en beskrivning bifogas där det framgår vad som ligger till grund för överenskommelsen. Det bör även framgå vem som tar underhållsansvaret för anläggningen efter nedläggning. Det kan tex vara så att varje fastighetsägare ansvarar för underhåll på sin egen mark. Även en kommun kan ta underhållsansvar.

8.3 Omprövning av kostnadsfördelningslängd

Vid exploatering av bostäder påverkas markavvattningsföretaget direkt om exploateringen sker inom båtnadsområdet. Då sker en fastighetsbildning som innebär att kostnadsfördelningen behöver uppdateras och möjligen behöver diken flyttas eller kulverteras. Om exploatering sker inom ett båtnadsområde eller i närheten av det är det viktigt att frågan uppmärksammas i planprocessen och att arbetet med ansökan om omprövning inleds.

Behov av att ompröva kostnadsfördelningslängd uppkommer även om fastighetsbildning tidigare har skett inom båtnadsområdet. Bedömningen är att omprövning av både andelstal och omfattning ofta troligen redan borde ha gjorts med tanke på exploatering och fastighetsbildning som genomförts inom båtnadsområdet.

Om en ändring av andelstal behöver göras så räcker det med att delägande fastighetsägare kommer överens om det. Ska de nya andelstalen bli giltiga gentemot ingående fastigheter och kommande fastighetsägare så måste dock mark- och miljödomstolen godkänna överenskommelsen.

Berör omprövningen endast ett begränsat antal sakägare så är det möjligt för domstolen att pröva frågan enligt reglerna om stämningssmål vilket är en enklare hantering än ansökningsmål. Då behövs ingen kungörelse och prövningen blir billigare.

8.4 Omprövning vid avledning av dagvatten till markavvattningsföretag

En exploatering inom eller i närheten av ett markavvattningsföretag innebär ofta att dagvatten planeras att avledas till markavvattningsföretaget. Enligt Lagen om särskilda bestämmelser för vattenverksamhet 3 kap 5§ gäller att om anläggning för en

8(11)

PM MARKAVVATTNINGSFÖRETAG GÖTEBORG
2021-11-05

markavvattning med väsentlig fördel kan användas för att avleda avloppsvatten från en fastighet, skall ägaren av denna fastighet delta i verksamheten, om fastighetsägaren själv eller den sökande till markavvattningen begär det. Detta gäller även vid avledande av avloppsvatten från verksamhetsområdet för en allmän vatten- och avloppsanläggning. Vad som sägs om fastighetens ägare skall då i stället gälla huvudmannen för anläggningen.

Om avloppsvatten ansluts till ett markavvattningsföretag betyder det att en omprövning behöver göras. Det behöver utredas om det finns behov av att uppdatera kostnadsfördelningslängden samt om kostnaderna ökar pga större framtida underhållsbehov. Dikets kapacitet utreds också för att avgöra om dess sektion behöver förstoras.

Dagvatten inom verksamhetsområde för allmän VA-anläggning betraktas som avloppsvatten. När avloppsvatten, dvs dagvatten från inom verksamhetsområde, tillförs ett markavvattningsföretag bör VA-huvudmannen gå in som delägare i företaget. Kostnaderna för framtida underhåll fördelas mellan VA-huvudmannen och ägarna till diket.

Om en kommun vill avleda dagvatten från verksamhetsområde till ett dike och inleder en omprövning är det möjligt för kommunen att stå för omprövningens alla kostnader.

Utanför verksamhetsområde är anslutning av dagvatten att betrakta som markavvattning och då gäller reglerna i Miljöbalken 11 kap samt Lagen om särskilda bestämmelser om vattenverksamhet 3 kap 1-4§§. Nyttan för varje enskild fastighet behöver då redas ut dvs är fastigheten beroende av markavvattningsföretagets anläggning för att avleda dagvatten. Om fastigheten belastar markavvattningsföretaget med högre flöden kan ett utjämningsmagasin anläggas alternativt bekostar fastigheten en utökning av dikessektion samt framtida ökat underhåll. Ofta bedöms att omprövning inte behöver ske om dagvatten kan fördröjas så att flödet till markavvattningsföretaget inte ökar, se även kapitel 7.3.

8.5 Nytt tillstånd för markavvattning

Att rensa diken till fast botten ingår i normalt underhåll. Åtgärder som innebär ökad avvattning, tex fördjupning av dike, innebär däremot att tillstånd för ny markavvattning krävs. I södra Sverige råder också förbud mot markavvattning vilket innebär att för att tillstånd ska kunna erhållas krävs först en dispens, vilket prövas av Länsstyrelsen. I samband med omprövning kan vissa delar av anläggningen som eventuellt saknar tillstånd behöva lagligförklaras.

Återställning av dikets sektion kan göras utan tillstånd. Att ändra på bottenbredd och släntlutning innebär vattenverksamhet vilket är anmälnings- eller tillståndspliktigt beroende på omfattning.

Om ett dike i ett markavvattningsföretag behöver rensas gäller följande. Rensning kräver enligt Miljöbalken kap 11 §15 inget tillstånd. Rensning innebär att åtgärder vidtas för att bibehålla vattnets djup och läge. Markavvattningsföretaget har därför rätt att rensa till befintlig sektion men det kan krävas anmälan om vattenverksamhet (om fisket kan påverkas negativt) och/eller dispens från biotopskydd (eftersom diken i jordbruksmark omfattas av generell biotopskydd). Även artskyddsregler kan behöva beaktas.

8.6 Utrivning av anläggning

Om ett markavvattningsföretag inte längre har någon nytta finns möjlighet att ansöka om utrivning hos Mark- och miljödomstolen (miljöbalken 11 kap 19§).

Det är viktigt att i ansökan ange hur själva utrivningen ska gå till. Gäller det ett dike är en möjlighet att lämna diket som det är och låta naturen ta hand om återställning. En annan möjlighet är att lägga igen diket. Är syftet att återställa grundvattennivån i området så kan det räcka att dämna diket i enstaka punkter. Eftersom syftet med utrivningen är att bli kvitt ansvaret för framtida underhåll är det viktigt att utrivningen genomförs så att det inte behövs något framtida underhåll.

8.7 Arbetsgång vid omprövning

När en ansökan om omprövning av ett markavvattningsföretag inlämnas till mark- och miljödomstolen bör följande frågor vara utredda och besvaras:

- En uppdaterad fastighetsförteckning med andelstal. Ska VA-huvudmannen inträda i företaget?
- Vad ligger till grund för överenskommelsen?
- Eventuella kvarstående intressen utanför företaget som är beroende av företagets funktion. Hur beaktas dessa intressen?
- Ska hela eller delar av företaget omprövas eller läggas ned?
- Vad omfattas av befintligt tillstånd? Finns behov av att vissa delar av anläggningen lagligförklaras?
- Finns det framtida underhållsbehov för de diken och rörledningar som finns kvar? Vem tar underhållsansvaret för anläggningen efter nedläggning?
- Hur bör eventuell egendom och utrustning fördelas?

Om en aktiv styrelse saknas i markavvattningsföretaget kan länsstyrelsen förordna om en syssloman som sköter samfällighetens uppgifter fram till dess att en ny styrelse har utsetts.

9 Redovisning

Markavvattningsslagren WMS-tjänsten kommer kunna användas som beslutsunderlag för eventuell omprövning genom att skapa en tydlig och informativ karta, där flera av attributen kopplade till den geografiska positionen är baserade på vad som kan ligga till grund för beslut.

10 Fortsatt arbete

En generell metodik och prioriteringsordning för omprövning bör arbetas fram.

Bilaga 1:

Sammanställande lista markavvattningsföretag och båtnadsområden